

עין יצחק

פינת ההלכה השבועית

מאת מרן הראשון לציון

הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א

בעל ה'ילקוט יוסף'

עריכה: הרב יצחק קורלנסקי

פר' אחרי-קדושים תשפ"א | גליון מס' 236
הדברים נמסרו ביום ר' עש"ק פר' תזרי"מ, ד' אייר תשפ"א

דִּרָה חֲדָשָׁה בְיַמֵי הָעוֹמֵר

מהו המקור והטעם למנהגי אבלות בימי ספירת העומר? | האם מותר להעתיק דירתו למקום מגורים חדש בימי העומר? | האם מותר להרחיב את הבית ולערוך בו שיפוצים ותיקונים בימים אלו? | האם מותר לברך 'שהחיינו' על פרי או בגד חדש בימים אלו? וכיצד נוהגים בברכה זו על דירה או רכב חדש? | סעודה הנערכת לרגל חנוכת הבית, האם חשובה סעודת מצוה?

ארש אשה ולא לקחה ילך וישוב לביתו", והוא הדין שדינם שווה לענין ימי העומר.

והוסיף עוד משום שסעודת חנוכת הבית הוא סעודת מצוה, וכשהיא בארץ ישראל יש גם כן שמחה בכך. וגם משום שצריכים לברך 'שהחיינו' והרי אין מברכים 'שהחיינו' בימי העומר, ולכן יקבע מזוזה לפני חג הפסח, שקביעת המזוזה נחשבת כחנוכת הבית, וכדברי תרגום יונתן (דברים שם). גם הגר"ש ואזנר זצ"ל בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' קלה) כתב לענין מעבר דירה בימים אלו, שאם אפשר - בל"ג בעומר, או מראש חודש סיון, ולצורך מל"ג בעומר ואילך, ולצורך רב עד ראש חודש אייר.

חילוק בין ימי חודש אב לימי העומר

אולם נראה שיש חילוק גדול בין ימי חודש אב, מראש חודש עד תשעה באב, לבין ימי הספירה. כי בחודש אב אירעו בו דברים קשים, כחורבן בית המקדש ושאר פורעניות המבוארים במשנה (תענית כו ע"א), והוא זמן של אסון כללי לעם ישראל, ונקבע בכיה לדורות, שמגלגלים חובה ליום חייב. אבל ימי הספירה מצד עצמם אינם נחשבים לימי פורענות חס ושלום, אדרבה, כתב הרמב"ן (פרשת אמור) שקדושת ימי הספירה כימי חול המועד. וראה עוד בזוה"ק (פרשת שמות דף י"ב ע"א, ופרשת שלח לך דף קע"ד ע"א).

ברכת 'שהחיינו' בימי העומר

ומטעם זה הסכימו גדולי האחרונים שאף על פי שאין לברך 'שהחיינו' בימי בין המצרים, כמבואר בשו"ע (סי' תקנ"א), מכל מקום מותר לברך 'שהחיינו' בימי העומר על פרי חדש שמתחדש משנה לשנה, וכמו שפסק הגאון רבי יצחק למפרונטי בספר פחד יצחק, הובא להלכה בספר עיקרי הד"ט (סי' כא אות יז), והעיד שכן המנהג בגלילותיו. וכן כתב הגאון רבי מרדכי כרמי בספר מאמר מרדכי (סי' תצג סק"ב), וכן פסק בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ג סי' יג), שו"ת קרן לדוד (סי' קיט), וכן העיד הגאון רבי יצחק פלאג'י בספר יפה ללב (ח"ב סי' תצג סק"ב) שכן המנהג לברך 'שהחיינו' אף בימי הספירה.

שאלה: בימי העומר ממעטים בכמה דברים, כסימני אבלות על פטירת 24,000 תלמידי רבי עקיבא. מי שרכש דירה חדשה, האם מותר להעתיק מגוריו לשם בימי העומר, או שעליו להמתין?

מקור וטעם מנהגי האבלות

תשובה: בתשובת הגאונים (שערי תשובה סי' רעה) שהטעם שאין עורכים נישואין בימי הספירה, הוא משום מנהג אבלות, שכן אמרו בגמרא (יבמות סב ע"ב, וכו"ה בבראשית רבה פר' כא סי' ג) שניים-עשר אלף זוגות תלמידים היה לו לרבי עקיבא, וכולם מתו באסכרא מפסח עד פרוס עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה. ומאותה שעה ואילך נהגו הראשונים להימנע מנישואין בימים אלה. וכן כתב רבינו ירוחם (הלך חוה, נתיב כב, קפ"ו ע"ד) בשם רבינו האי גאון, וכן כתב רבינו יצחק בן גיאת בספר מאה שערים (ח"ב עמ' קט), רש"י בספר פרדס הגדול (סי' קמד), ספר האורה (סי' צב), רבינו זרחיה הלוי בעל המאור, הובא בס' המנהיג (דף צא ע"ב), ועוד ראשונים. והטור (או"ח סי' תצג) הוסיף שמיטעם זה גם כן נהגו שלא להסתפר בימים אלה עד ל"ג בעומר, וכן פסק מרן בשולחן ערוך (שם).

מעבר דירה בזמני צער ואבלות

ולכאורה כיון שימי הספירה הללו הם ימי אבלות, יש לנהוג בהם כימים שבתחילת חודש אב, שמבואר בדברי הר"ן (סוף פ"א דתענית) שאין לבנות בית דירה להרווחה ולנוי מראש חודש אב עד יום התענית. וכן פסק מרן בשולחן ערוך (סי' תקנא ס"ב) והאחרונים שם שיש למנוע גם כן ציור וכיור הן בבנין והן בדלתות החלונות והדירה.

ובספר עטרת חיים (ח"ב, ילקוט אגרות קודש - צאנז, מכתב רכט) הובא מכתב הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם מגארליץ זצ"ל, בנו של ה'דברי חיים' מצאנז זצ"ל שכתב: ידעתי וקיבלתי מרבותי כן, שבימי הספירה לא יעקור דירתו ממקום למקום, ויאחר עד אחר חג השבועות. וכן כתב בשו"ת בית מרדכי (פוגלמן, סי' ל) שאין לעבור ולחנות דירה בימי ספירת העומר, כמו שנוהגין שלא לערוך נישואין בימים אלו, ומצינו שהתורה השוותה חנוכת הבית לנישואין, כדכתיב (דברים כ ה) "מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישוב לביתו, ומי האיש אשר

המתירים לעבור מגורים בימי העומר

וכן בשו"ת היטב איטיב - חתן האבני צדק מסיגט (סי"א) השיב לאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל שאין שום איסור להעתיק דירתו בימי הספירה, ולא מצאנו מי שחש לזה ואין בזה שום מנהג, וגם ידעתי שהגאון מהר"ש סופר עקר דירתו ממאטרסדורף ובא לקראקא בימי הספירה, ואין לחדש גזירות ומנהגים חדשים.

גם בשו"ת ויאמר מאיר - להג"ר מאיר ועקנין, רבה של טבריה (סי"ב) כתב לענין בגדים חדשים, שיש להקל לברך 'שהחיינו' בימי ספירת העומר, לצורך, אבל בלי סיבה הרבה נזהרים ונדמה להם כי לא מסמנא מלתא. ולענין בנין בית חדש, לא יעלה על הדעת לאסור, שאפילו בשבוע שחל בו תשעה באב לא אסר מרן אלא בנין של שמחה כגון בית חתנות וכו', אבל בסתם בנין מותר, ואם כן כל שכן בימי העומר, שאין איסור ולא מנהג. ואבלות על חורבן בית המקדש חמור יותר, שהוא סיבת כל המאורעות, ולכן החמירו שלא יסיח דעתו. ואם לכל המאורעות שאירעו לישראל מאחר החורבן והלאה, יעשו בהם חומרות ואיסורים כחורבן בית המקדש, אזי חס ושלום צריכים לישב כל השנה. ולכן מותר גמור לבנות ולנטוע בימי העומר.

ואם כן מטעם זה נראה שמותר להיכנס לדירה חדשה, ולבנות ולסייד ולצייר הדירה בימי ספירת העומר, וכן לברך 'שהחיינו' על פרי חדש, כפי שיבואר לקמן. ובפרט בארץ ישראל שמצוות ישיבתה שקולה כנגד כל המצוות. ורק שמחה של נישואין, שהיא שמחה יתירה, בזה המנהג להימנע בימי ספירת העומר. וכן הזהירו האחרונים למנוע ריקודים ומחולות ותזמורת בימי הספירה בסעודות הרשות. ולכן אף הנוהגים להקל לשמוע שירים בליווי כלי זמר, דרך טייפ וכיו"ב, בכל ימות השנה, עליהם להימנע מלשמוע כלי שיר בימי ספירת העומר, וכמו שכתבו בשו"ת כפי אהרן (אפשטיין, סי' נב), והגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קסו), הגר"י וייס בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' קיא), והגרא"ד הורביץ בשו"ת קנין תורה (ח"ב סי' צט). אבל לענין כניסה לדירה חדשה, לא שמענו שאסרו חכמים.

כניסה לדירה מראש חודש אב

ובאמת שאפילו מראש חודש אב ואילך, אין איסור להיכנס לדירה חדשה, וכפי שכתב בשו"ת לבושי מרדכי (קמא או"ח סי' קא, בתרא סי' קג), ורק משום ברכת 'שהחיינו' יש להימנע. אבל בימי הספירה שאפשר לברך 'שהחיינו' על פרי חדש, כמו שנתבאר, אין כל טעם להמנע מלהכנס לדירה חדשה, אף שהיא להרווחה ולנוי.

סיוד ושיפוץ הדירה

בימי הספירה מותר לצייר ולסייד הדירה, או להניח טפטים לנוי, ולא מצינו מנהג לאסור בזה, וכן כתב בשו"ת ציץ אליעזר (ח"א סי' מא) שמותר להרחיב את הבית ולעשות בו שכלולים ותיקונים בימי הספירה. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' פב) התיר הדבקת טפטים בתשעת הימים עד שבוע שחל בו תשעה באב, וכל שכן שיש להתיר בימי ספירת העומר. ולכן מי שנזדמן לו להכנס לדירה חדשה בימי הספירה, מותר לו להכנס ולדור בתוכה, ואין להקפיד לדחות כניסתו עד אחר ל"ג לעומר. ואפילו בדירה לשם הרווחה. ורק אם אפשר בידו

להמתין בלי שום הפסד וצער, ימתין עד ל"ג בעומר, אך אם יש לו סיבה כלשהיא, ניתן להקל.

סעודת חנוכת הבית

וכאשר נכנס לדירה חדשה בימי הספירה, מותר גם לעשות סעודת חנוכת הבית בימי הספירה, כי סעודת חנוכת הבית כשלומדים שם הלימוד שנוהגים בו בחנוכת הבית, ודאי שהיא נחשבת סעודת מצוה, ויכולים לעשותה, ובפרט אם מדברים בדברי תורה, וכל שכן דירה בארץ ישראל (עי' ירושלמי סוטה פ"ח ה"ד). ויכולים לשוור בפיהם בשירה ובזמרה, שלא נאסרה שירה בפה בימי הספירה, אך לא ישמיעו שירה בכלי שיר, אלא אם כן יערכו סיום מסכת.

ומצינו דעות אם היא נחשבת לסעודת רשות או סעודת מצוה. ומפורסמים דברי המהרש"ל בים של שלמה (בבא קמא פ"ז) שסעודת חנוכת הבית אינה אלא רשות, אלא אם כן דברו בה דברי תורה, שאז זו סעודת מצוה. וכן בשו"ת חוות יאיר נסתפק בדבר וכתב שאם דורשים בה בדברי תורה, על ידי זה נעשית סעודת מצוה. אך בימי הספירה שגם סעודת רשות מותר בלי ריקודים וכלי זמר, ולכן גם לאוסרים להכנס לדירה חדשה, אם נכנסו לדירה לפני פסח, אפשר לעשות סעודת חנוכת הבית בלא ריקודים וכלי שיר וזמר, אלא אם כן, כאמור, יערכו סיום מסכת.

גדר חיוב הסעודה

עריכת סעודת חנוכת הבית בכניסה לדירה חדשה, אין בה חיוב מן הדין כלל, לא מן התורה ולא מדרבנן, והוא מנהג בלבד, והביאו לזה כמה סימוכין, על פי הנאמר בתורה (דברים כ"ה) "ודברו השוטרים אל העם לאמור, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישב לביתו", ופירש רש"י, 'ולא חנכו' - ולא דר בו, חינוך לשון התחלה. ובאבן עזרא פירש, כמו חנוכת המזבח.

ברכת 'שהחיינו' בחנוכת הבית

מבואר במשנה (ברכות נד ע"א): "בנה בית חדש וקנה כלים חדשים - וכן אם רכש רכב חדש ושמח בו - אומר: ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה". וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת בראשית): "הבונה בית חדש כיצד מברך? מברך 'שהחיינו' כדי לעשות נחת רוח ליוצרו".

אולם למעשה נוהגים שבעת סעודת חנוכת הבית, בעלי הדירה החדשה מברכים 'שהחיינו' על פרי חדש, או על בגד חדש, ובברכה זו מכוונים לפטור את השמחה על הדירה החדשה ואת כל הריהוט, ובפרט כשרכישת הבית כרוכה בלקיחת הלוואות וכו', וחובות כבדים רובצים על כתפי בעל הבית, שבזה אין השמחה שלימה כל כך, וכמו שכתב הגר"ח פלאג'י בשו"ת לב חיים (ח"ג סי' נב), וכן בכף החיים (סי' רכג סק"ז ו) דאם אפשר יש לפטור ברכת 'שהחיינו' בלבישת בגד חדש ופרי חדש, או לברך בלי שם ומלכות. [ומכל מקום הקונה דירה הוא שמח בקנייתו ורוצה לברך 'שהחיינו', ואין לו בגד חדש או פרי חדש, רשאי לברך, אין מונעין אותו, שהרי דעת מרן השלחן ערוך (סי' רכג ס"ג) לברך]. אולם בימי ספירת העומר יברך 'שהחיינו' רק על פרי חדש, שהרי בימי העומר נהגו שלא לברך 'שהחיינו' על בגד חדש, אלא רק על פרי חדש.